

Londra'dan Mektup

D i d e m C r o s b y

'Kuşkucu Çevreci'nin Yol Açtığı Kuşkusuz Tartışma

Dr. Bjon Lomborg'un, İngilizcesi 2001 yılında yayımlanan "Kuşkucu Çevreci (The Skeptical Environmentalist)" adlı kitabı, yayımlandığı günden bu yana bilimsel çevrelerde ve toplumda yoğun tartışmalara yol açtı. Ünlü bilim adamları, bilimsel dergiler, popüler bilim dergileri, çevreci gruplar ve hatta politikacılar bu hararetleli tartışmalara katıldı. Kitabın baskısının üzerinden birkaç ay geçmeden Danimarka Bilimsel Düzenbazlık Komitesi'ne, kitaba ve Lomborg'a dair beş bilim adamının hazırladığı üç şikayet dosyası ulaştı.

Komite'nin yaklaşık bir yıl süren incelemelerden sonra geçtiğimiz Ocak ayında açıkladığı kararına göre "nesnel olarak bakıldığında kitap, bilimsel düzenbazlık kavramı içinde sayılabilir". Kitabın 'düzenbazlık' damgası yemesiniye geçtiğimiz ay Nature dergisinde yayımlanan bir haber izledi. Habere göre, sosyal bilimciler, Danimarka Bilimsel Düzenbazlık Komitesi'nin dağıtılmasını istiyor. Peki neydi tartışmayı yaratan? Bjon'un kendisi mi? Kitabın içeriği ve biçimi mi? Kitabı beğenmeyen karşıtları mı? Kitabı destekleyenler mi? Yoksa sosyal bilimler ve fen bilimleri arasındaki farklılıklar mı? Görünen o ki bu sorular, aynı zamanda aradığımız yanıtın da parçaları.

Bjon Lomborg Danimarka'da politika bilimlerinde istatistik öğretim görevlisi. Bir zamanlar Greenpeace'e üyemiş. Söylediğine göre aktif militanlık hiç yapmamış. Ancak, kitabında öne sürdüğüleri, Greenpeace'deki geçmişiyile çelişiyor: 'Kuşkucu Çevreci' adlı kitabında Dr Lomborg istatistik verilerine dayanarak dünyadaki ormanların aslında arttığını, türlerin tükenmediğini, okyanus ve hava kirliliğinin gittikçe azaldığını ve dünyadaki doğal kaynakların tükenmediğini iddia ediyor. Evet, ilgi göstermemiz gereken sorunlar var, ama Lomborg'a göre çevreci grupların dünyanın geleceğinin tehlike altında olduğuna dayanan mesajları abartıdan ibaret. Kuşkusuz Lomborg, okuyucularını, böylesine kabul edilir söylemlerin karşıtlarına inandırabilmek için kabarık bir kaynaklar listesi kullanmış. Listede 1800 yayın var ve 3000'e yakın dipnot Lomborg'un söylemlerine destek veriyor. Kitap, akademik kitaplar basan Cambridge University Press tarafından basılmış ve basımevini sosyal bilimler listesinde yer alıyor.

Kitabın içeriğini duyunca insan 'neden olmasın?' diyor, demokratik bir toplumda yaşıyoruz ve birileri çıkıp kabul edilen aksini savunabilir. Bunda yanlış olan ne? Niye bu kadar tepki aldı? Anlaşılan, kitabın aldığı tepkinin nedenlerinden biri, savunduğu düşünceler değil; bunu nasıl yaptığı. Çevrebilim, pek çok bilim dalının araştırma alanına giriyor. Biyolojiden tutun da kimyaya, jeolojeye kadar pek çok fen bilimini içine aldığı gibi sosyoloji, ekonomi, hukuk ve politik bilimlerinin de katkısını gerektiriyor. Yani çevrebilimi deyinse, fen bilimi olsun, sosyal bilimi olsun herkes için bir ucundan tutuyor. Lomborg'un kitabı

Kuşkucu çevreci Bjon Lomborg. Lomborg Danimarka'da Aarhus Üniversitesi'ndeki akademik kariyerine bu yılın Temmuz ayına kadar ara vermiş.

ilk bakıldığında kaynaklarıyla, dipnotlarıyla daha çok fen bilimlerinden bahseden bir kitap görünümüne sahip. Oysa bir sosyal bilimcinin düşünce yapısını ve yöntemlerini yansıtıyor. Danimarka Bilimsel Düzenbazlık Komitesi de kitabı hangi kategoriye yerleştirileceği konusunda kararsızlık yaşamış.

Özetle, Komite kitabı bilimsel bir yayın olarak değerlendirmiş ve fen bilimleriyle uğraşan bilim adamlarının uyması gerektiği standartları ihlal ettiği gerekçesiyle kitabı düzenbazlık sınıfına dahil etmiş. Komiteye göre Lomborg kendi savunduğu fikirleri destekleyen kaynakları seçmiş, kitap herhangi bir kontrol mekanizmasından geçmemiş. Komite, bunun yanısıra kararın, kitabın doğruluğu ya da yanlışlığı üzerine bir değerlendirme olmadığını da vurguluyor.

Kitaba ilişkin tartışmalara bilim adamlarının, bilimsel ve popüler bilim dergilerinin, politikacıların ve çevreci grupların katıldığından bahsetmiştik. Nature, 8 Kasım 2001 sayısında Stuart Pimm ve Jeff Harwey tarafından yazılmış, "Gelecek için kaygılanmaya gerek yok" başlıklı bir makaleye yer verdi. Pimm, Columbia Üniversitesi Çevre Araştırmaları ve Koruması Merkezi'nden ve Harwey ise Hollanda Ekoloji Enstitüsü Kara Ekolojisi Merkezi'nden. Yazarlar, makalelerinde Lomborg'un kitabını derğerlendiriyor, kullandığı kaynakların büyük kısmının (daha önce yayımlanmış başka kaynakları kullanan) ikincil kaynaklar olduğunu, istatistik hesaplamalarında yanlışlıkların olduğunu ve Lomborg'un konuya ilişkin kritik öneme sahip kaynaklara başvurmadan kaçındığını ileri sürüyorlar.

Nature'ı Science dergisi izliyor. Science, kitaba ilişkin yorumlarını yapıyor, ancak Nature kadar yoğun bir çaba harcamıyor. Lomborg'un kitabına karşı kampanyanın en kapsamlısı, ünlü popüler bilim dergisi Scientific American'dan geliyor. Ocak 2002 sayısının 11 sayfası 'Kuşkucu Çevreci'ye ayrılmış. Kitabı eleştiren makaleler dizisinin başlığı

"Bilim Kendini Kuşkucu Çevreci'ye karşı savunuyor... Dünya Hakkındaki Yanıltıcı Matematik".

Kitabı yerden yere vuranların yanısıra destekleyenler de elbette var. İngiliz kökenli popüler bilim dergisi New Scientist kitaba ilişkin olumlu bir eleştiri yayımlamanın yanısıra, Danimarka Bilimsel Düzenbazlık Komitesi'nin kararına karşı olduğunu ve Lomborg'un verileri işine gelir biçimde sunmadığını, en kötü olasılıkla seçici davrandığını öne sürüyor ve devam ediyor: "Herkes aynı şeyi yapmıyor mu? Scientific American'da Lomborg'u eleştirenlerden bir kısmı aynı suçlamadan (seçici davranmaktan) kendilerini sıyrılmazlar". Lomborg'a destek veren bir başka dergiye, tartışmada tarafsız olduğunu söyleyen The Economist oldu. The Economist, Lomborg'un çevreye ilişkin siyasetini belirlerken, bilim adamlarının gerçekleri kendi çıkarları çerçevesinde yönlendirdiklerini ileri sürüyor ve şöyle bitiriyor makaleyi: "Bilimin kendini Lomborg'a karşı savunmasına hiç gerek yok. Bilimin Mr Schneider [Scientific American'daki makalelerin yazarlarından biri] benzeri şampiyonlardan korunmaya gereksinimi var."

Kuşkusuz yukarıdaki dergiler Lomborg ve kitabıyla uğraşırken Lomborg'un eli armut toplamıyordu. www.lomborg.com adresli web sitesinde Lomborg, kitabına karşı tüm eleştirileri yanıtlıyor. Ayrıca, Greenpeace'in kurucusu Patrick Moore da her ne kadar Lomborg'un söylediği herşeye katılmasa da, ona destek veriyor ve eleştirilere verdiği yanıtları yamada kendisine yardımcı oluyor. Adı geçen dergilerin okuyucuları da, yayımlanan makalelere destekleyici ya da eleştirel mektuplar yazdılar. Bir moleküler mikrobiyolog, Nature'a yazdığı mektupta Pimm ve Harvey'i eleştiriyor, böylesi bir konuda açık ve demokratik bir tartışmanın zorunlu olduğunu vurguluyor. Aynı zamanda demokrasinin, yaşadığımız dünyadaki sorunları birilerinin yüksek sesle dile getirmesine gereksinimi olduğunu söylüyor.

Tüm bu tartışmalar Danimarka'da önemli bir değişim başlattı. Lomborg, şimdi Danimarka'nın çevreye ilişkin politikalarında etkili Çevre Değerlendirme Enstitüsü'nün başkanı. Sosyal bilimcilerin çağırısı üzerine Danimarka'nın Bilim Bakanı Helge Sander, bir çalışma grubu kurulmasını ve Danimarka Bilimsel Düzenbazlık Komitesi'nin yasal yapılmasının ve prosedürlerinin incelenmesini istedi. Bunun üzerine fen bilimleriyle uğraşan 600 kadar araştırmacı, Komite'yi destekler bir dilekçe imzaladı. "Bilimsel Düzenbazlık" kavramını yeniden tanımlamaya hazırlar; ama komitenin dağıtılmasını istemiyorlar.